12. Naistevastane vägivald

Sissejuhatus[1]

„Tegin jumestuse ja mu juuksed nägid ilusad välja ning väljastpoolt vaadates paistis, et minuga oli kõik korras. Kuid seestpoolt vaadates olid armid kohutavad. Luumurdude korral võib minna haiglasse. Soovisin, et mul oleks olnud kusagil võimalik oma sisemus ära parandada.“[2]

Naistevastane vägivald, soopõhine vägivald, seksuaalne ahistamine, perevägivald, lähisuhtevägivald – need terminid ja teemad on viimastel aastakümnetel ja iseäranis viimastel aastatel jõudnud avalikkuse teadvusse, kuid ikka veel varjutavad stereotüübid, tabud ja müüdid arusaama sellest ulatuslikust ülemaailmsest probleemist.

Naistevastane vägivald, eriti lähisuhtevägivald, on ajalooliselt olnud seotud eraeluga [3] – ka tänapäeval ei peeta seda sageli sobivaks või tähtsaks vestlusteemaks õhtusöögilauas või uudistemeedias. Isegi kui naistevastasest vägivallast räägitakse, valitseb tihti väärarusaam, et see on probleem, millega puutuvad kokku naised, kes on tõenäoliselt valel ajal vales kohas, et see on mõnede naiste probleem, kellel kahjuks ei vedanud või kes vägivalda ise provotseerisid. Mehi, kes on peamised naistevastase vägivalla toimepanijad, ei mainita nendes aruteludes peaaegu üldse, nagu oleks see naiste endi probleem, mis lahendada tuleb. Siiski viitavad eksperdid ning rahvusvahelised organisatsioonid naistevastasele vägivallale kui ühele kõige levinumale inimõiguste rikkumisele maailmas.[4] Rahvusvaheline #metoo liikumine ja ülemaailmne Covid-19 pandeemia[5] on aidanud juhtida tähelepanu sellele, mida Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni (ÜRO) peasekretär António Guterres on nimetanud „soolise vägivalla varipandeemiaks“.[6]

Selles peatükis annan ülevaate naistevastase vägivalla mõistest, ulatusest ja dünaamikast ning viimastel aastakümnetel selle käsitlemiseks välja töötatud õigus- ja poliitilistest raamistikest. Peatükk koondab rahvusvahelise, Euroopa Liidu (EL) ja Eesti riikliku analüüsitaseme, tuues esile näiliselt isikliku või pereprobleemi seosed inimõiguste raamistike ja tavadega.

- 1Selles peatükis esitatud teave ja arvamused peegeldavad autori vaatenurka ega pruugi kajastada Euroopa Komisjoni ametlikku seisukohta.
- 2Tsitaat vestlusest lähisuhtevägivalla all kannatanuga. Voolma, H. Recovering from Abuse: A Qualitative Evaluation of the Empowering Potential of the Freedom Programme for Female Survivors of Domestic Violence. Cambridge'i Ülikool 2009.
- 3Nt Moore, C. Women and domestic violence: the public/private dichotomy in international law. – The International Journal of Human Rights 2003/7 (4).
- 4Nt European Institute for Gender Equality (EIGE). What is gender-based violence? –https://eige.europa.eu/gender-based-violence/what-is-gender-based-violence (03.10.2021).
- 5Mitmed kriisiolukordadega seotud tegurid suurendavad naistevastase vägivalla ohtu. Vt nt EIGE. The Covid-19 pandemic and intimate partner violence against women in the EU. EIGE 2021. − https://eige.europa.eu/publications/covid-19-pandemic-and-intimate-partner-violence-against-women-eu (03.10.2021).
- 6ÜRO pressiteade. Secretary-General Calls Gender Violence „Shadow Pandemic"', Spotlights Covid-19 Lockdowns, in Message to College Campus Event 03.07.2020. –https://www.un.org/press/en/2020/sgsm20160.doc.htm (03.10.2021); vt ka ÜRO Soolise Võrdõiguslikkuse ja Naiste Õiguste Edendamise Agentuuri (UN Women) kampaania „The Shadow Pandemic: Violence against women during COVID-19". – https://www.unwomen.org/en/news/in-focus/in-focus-gender-equality-in-covid-19-response/violence-against-women-during-covid-19?gclid=Cj0KCQjw-LOEBhDCARIsABrC0Tme8l55lzV6LPQxlo385BzBQFOiYHuanKlVl1vTjy5a-4vSetnm0dQaAjunEALw_wcB (03.10.2021).